

Knotwilgen langs de weg in kwestie (Ziendeweg tussen Zwammerdam en Nieuwkoop) in januari.

Padden kunnen de boom in

Tot twee jaar terug, toen ik nog naar kantoor fietste, dacht ik vaak aan padden. Ze kruisten mijn weg, of ik die van hen, regelmatig op mijn fietsroute van ongeveer 20 kilometer door oneindig raaigrasland, ergens in het Groene Hart. Waar de route van de pad naar toeging, was precies hetgeen waar ik vaak aan dacht. Als ik mij voorstelde 'pad' te zijn, had ik het idee dat er niet veel mogelijkheden waren om naar toe te gaan. De opties:

- Een weiland voor het oogsten van zes sneden kuilvoer per jaar,
- Een rechte sloot, twee keer per jaar geschoond of,
- De berm van het fietspad op een smalle kade tussen voorgenoemde weilanden en sloten, aan het eind van elk seizoen gemaaid...

"Waar ga je toch naar toe, terwijl je eigenlijk nergens heen kan?", dacht ik dan vaak.

Corona

Het virus betekende het einde van de fietstochten en de start van een leven in en om huis. Fietsen werd 'recreatie' in plaats van een zinvolle overbrugging van A naar B. Om de recreatie voor de noodzakelijke lichaamsbeweging meer betekenis te geven, begon ik systematiek aan te brengen in een tot dan toe terloopse 'hobby': het tellen van verkeersslachtoffers. Daar was een aanleiding voor. Eerder waren in korte tijd drie otters overreden op de uitvalsweg vanuit mijn woonplaats. De gemeente had tot de aanleg van twee ottertunnels besloten. Verbaasd zag ik hoe in de eerste coronamaanden twee stalen cilinders van ongeveer 30 cm in doorsnee tussen een gleuf in het asfalt worden getakeld. Ik dacht bij mezelf: "Hier lopen toch ook andere dieren? Zouden die de tunnel ook gebruiken?" Ik nam me voor om vanaf dat moment alle verkeersslachtoffers te registreren en fotograferen, om inzicht te krijgen in de wandelgangen van onze medeweggebruikers.

Al snel ontdek ik patronen. Hazen, zeven slachtoffers na één jaar, eindigen vooral langs de enige brug tussen twee polders. Ganzen en eenden wagen de noodlottige oversteek vooral in het verlengde van een watergang haaks op de weg. Egels,

bruine ratten en rugstreeppadden concentreren zich langs boerenerven. In het algemeen: veel amfibieën (511 in één jaar). Ik ontdek ook dat ik meer had kunnen ontdekken als ik begonnen was met lezen in plaats van recreëren. Veel dieren, waarvan ik eerst dacht dat ik ze vooral in de vroege ochtend langs de weg zou kunnen vinden, blijken tegen die tijd al 'opgelost' in het asfalt of verplaatst door profiteurs zoals kraaien en buizerds. Gaandeweg verschuiven mijn ommetjes zich naar de avond. Tegen de herfst van 2020 heb ik mijn tellingen geoptimaliseerd rond het moment van ongeveer twee uur na zonsondergang. Van gemoedelijk recreëren in de opkomende zon was inmiddels geen sprake meer.

Knotwilgpad

Op een druilerige avond, 3 oktober 2020, zet ik mij ertoe om weer op stap te gaan. Ik fiets de straat uit, de brug over en dan de duisternis in: een landweggetje gereduceerd tot voorbijtrekkend asfalt onder een traag heen en weer zwaaiende hoofdflamp, nu en dan opgeschrikt door een naar huis jakkerende auto. Net wat ik dacht, een 'goede' avond: salamanders, padden en vooral veel groene kikkers, levend en dood... Plotseling, na een kilometer of twee, kleeft op mijn netvlies het silhouet van gewone pad vanuit een hoek waar ik hem niet verwacht: op een boom 'geprint' in de flits van de hoofdflamp. Ik keer om. Ja, verdomd, daar zit een gewone pad op de boom! Ik kijk het dier

Gewone pad in een holte van een knotwilg.

Gewone pad bezig met beklimming van een knotwilg.

in de ogen. Roerloos zit 'ie tegen de kaarsrechte stam geplakt, als een rotsbeklimmer peinzend over de volgende greep. Ik maak een foto, registreer het voorval als een leuke toevaligheid en vervolg mijn weg.

Enkele avonden en tellingen later, 11 oktober 2020. Zelfde ervaring: 'flits!' Pad op de boom! Inwendig geef ik mezelf een standje. Had ik mezelf niet aangeleerd dat dingen die je als 'toevaligheid' ervaart in de natuur zelden een toevaligheid zijn? Ik stap van de fiets begin de knotwilgen langs te lopen. Binnen een paar minuten vind ik er nog drie: één klimmend en twee op enige hoogte in een holte, waar ik ook nog een bruine kikker vind. Het is al laat, morgen verder kijken.

12 oktober 2020. Systematisch vanaf de weg geteld kom ik aan in totaal 8 padden, bolderend op een boomstam. Ook de kikker en de twee padden zitten nog in hun holte, dus dat maakt 11. De weg blijkt geflankeerd te worden door 378 stammen van vooral knotwilgen, waarvan er die avond dus minstens 3% door padden beklommen werden. Vermoedelijk meer, want de achterkant van de stammen heb ik niet gezien.

Bij wijze van gedachtenexperiment maak ik het volgende sommetje: het gemiddeld aantal slachtoffers onder de gewone pad in de periode augustus tot en met oktober was vier per avond voor elke maand (om precies te zijn: 37, 16 en 36 slachtoffers in respectievelijk augustus, september en oktober verdeeld over 9, 4 en 9 avonden). Twaalf oktober was een 'gemiddelde' avond, met eveneens vier verkeersslachtoffers onder de gewone pad. Daarmee neem ik aan dat 10 padden op een knotwilg representatief is voor het gemiddeld aantal 'knotwilgpadden' op één avond op dit traject in dit seizoen. Op een heel najaar zou dat betekenen dat ongeveer 1.000 padden hier kans maken om ergens in een knotwilg te eindigen.

Discussie

Hoeveel padden er daadwerkelijk in de knotwilg eindigen en vervolgens ook blijven/overwinteren, weet ik niet. 13 oktober

Paddenvlieg onder de loep

RAVON doet in samenwerking met diverse onderzoeksinstituten onderzoek naar diverse aspecten van de ecologie, taxonomie, verspreiding en habitat van de groene paddenvlieg (*Lucilia bufonivora*). Dit vliegje parasiteert uitsluitend op amfibieën en voor menig natuurliefhebber een bekende (en gevreesde) verschijning in de zomermaanden. In de aankomende jaren wordt dit onderzoek voortgezet. Voor het aankomende seizoen zoeken wij studenten voor twee verschillende onderzoeken:

- Het eerste onderzoek betreft een desktopstudie (GIS-analyse) naar de verspreiding van de soort in Nederland. Specifiek wordt gekeken naar welke aspecten, van klimaat, bodemtypes tot vegetatie het voorkomen van de paddenvlieg beschrijft en voorspelt. De beoogde stagiare is idealiter een Masterstudent (biologie) met een specialisatie GIS en/of Bioinformatica.

- Het tweede onderwerp behelst een onderzoek naar de verschillende gastheren van de groene paddenvlieg in Nederland. Veldwerk is zeer een belangrijke component van deze studie (medio juni – begin september). HBO en MBO- niveau 4 studenten van diverse groene opleidingen kunnen op dit onderwerp solliciteren.

Interesse om als stagiair in de wereld van dit gruwelijke maar fascinerende vliegje te duiken? Stuur dan je motivatiebrief en CV naar Tariq Stark (t.stark@ravon.nl). Meer info:

www.ravon.nl/Over-RAVON/Stages/ziektes-en-parasieten

Paddenvlieg. (Foto: Tariq Stark)

vertrok ik naar het buitenland om pas half december weer terug te komen. Tegen die tijd kon ik geen padden meer vinden. Wel nog bruine kikkers, gemiddeld drie slachtoffers per avond (20 verdeeld over zes avonden in december), maar geen enkele op een boomstam. Padden in bomen zijn vaker beschreven. Onder andere Bringsøe (2016) geeft hiervan een overzicht. Gosá (2003) beschrijft 129 vondsten van gewone padden in bomen in Noord-Spanje op gemiddeld 39 cm hoogte, tot maximaal 1,97 meter. Hij schrijft verder dat klimactiviteit 'schaars' was in het natte seizoen (maart tot begin juni) en zich voornamelijk afspeelde in het natte seizoen (september-oktober). Wat de verklaring ook moge zijn, het zou kunnen dat klautergedrag vooral een najaarsactiviteit is. Geen onbekend verschijnsel dus, maar als leek op het gebied van amfibieën was ik me niet eerder bewust van de betrekkelijke massaliteit van het fenomeen. Hoe de pad kan overleven in een landschap dat constant gemaaid en geschoond wordt is voor mij in een nieuw daglicht komen te staan. Mogelijk zijn er lezers die ook nog niet zo bekend waren met de 'knotwilgpadden' en het leuk vinden om er eens op te letten.

Literatuur

- Bringsøe, H. 2016. Two cases of height-seeking behaviour in the Common Toad, *Bufo bufo* (Linnaeus, 1758), in Denmark. *Mertensiella* 24: 146-149.
- Gosá, A. 2003: *Bufo bufo* (Common Toad), *Alytes obstetricans* (Midwife Toad), and *Rana temporaria* (Common Frog). *Tree Climbing*. *Herpetological Review* 34: 355.

Tekst en foto's: Bram Koese

bram.koese@naturalis.nl